

Szlak im. Ericha Fuchsa

Erich Fuchs (1890-1983) – niemiecki malarz, rysownik i grafik, absolwent Akademii Sztuki w Lipsku przez wiele lat żył i tworzył w naszym regionie. Początkowo mieszkał w Gruszkowie, później w Okrzeszynie, Jurkowicach i Podgórzynie. Po niewielkiej przerwie powrócił w Karkonosze by w roku 1938 zamieszkać w Przesiece, w której przebywał aż do końca II wojny światowej. Opuścił Polskę po tym jak milicja nie mając do tego żadnych podstaw prawnych skonfiskowała część jego dorobku artystycznego. Fuchs nigdy nie darował tego i w roku 1957 wystąpił do sądu o zwrot zarekwirowanych dzieł. Dzisiaj, patrząc na to wydarzenie z perspektywy czasu, można powiedzieć, że jest jedyną deportowaną do Niemiec osobą, która wygrała tego typu proces.

Sudecka Chatka. Foto: Krzysztof Tęcza

Erich Fusch był członkiem Stowarzyszenia Artystów św. Łukasza w Szklarskiej Porębie. Swoje zafascynowanie górami wyrażał poprzez tworzenie dzieł dokumentujących urodę pejzażu oraz życie codzienne mieszkańców górskich miejscowości. Interesował się obyczajami, obrzędami, strojami, podpatrywał ostatnich rzemieślników wykonujących ginące zawody. Używał różnych technik graficznych, tworzył akwarele. Wędrując po górach wykonywał wiele szkiców widzianych zdarzeń z życia codziennego. Dlatego wiele jego dzieł sprawia wrażenie jakbyśmy oglądając je uczestniczyli w nich. Swoje prace układał w cykle tematyczne i wydawał je w tekach. Jeden z takich cykli o nazwie „Lud Śląski” zapoczątkował w roku 1916 będąc mieszkańcem Gruszkowa. Co prawda całość ukończył dopiero w roku 1930 ale wiele prac dotyczyło właśnie pierwszego jego miejsca zamieszkania. Dzisiaj cykl ten jest najcenniejszym źródłem do poznania obyczajów i codziennego życia mieszkańców regionu. Prace te znajdują się w Muzeum Karkonoskim w Jeleniej Górze.

I pomyśleć, że swoją pasję Fuchs „zawdzięcza” spacerom po okolicy, na które wyruszał niejako w ramach rehabilitacji, poprawiając w ten sposób swój stan zdrowotny. Trafiły go ograniczenia ruchowe, utykał na jedną nogę, był to wynik przebytego paraliżu dziecięcego. Los jednak wynagrodził mu ten niewielki defekt oszczędzając jego osobę co wyrażało się w tym, że ani podczas I wojny światowej, ani podczas II wojny światowej nie wcielono go w szeregi armii niemieckiej. Zresztą Erich Fuchs nigdy nie brał udziału w działalności politycznej.

W 1924 roku Fuchs poznaje Gerharta Hauptmanna czego wynikiem jest wykonanie przez niego ilustracji do „Tkaczy”. Poszczególne cykle jego prac nabywa Muzeum Sztuki we Wrocławiu co pozwala mu na wybudowanie w 1938 roku domu w Przesiece. Architektem tego istniejącego do dziś budynku jest Georg Marschall. Swoje nowe miejsce na ziemi artysta nazwał „Lisim zakątkiem”. W 1940 roku miasto Jelenia Góra aby uczcić jego 50-te urodziny organizuje wystawę jego prac. Po wspomnianym zagarnięciu prac oraz domu w roku 1945 przez milicję dzięki wstawiennictwie Gerharta Hauptmanna u marszałka Żukowa znajduje schronienie u sąsiada gdzie mieszka aż do 1948 roku kiedy to ostatecznie opuszcza Polskę.

Gruszków dawniej Bärndorf to urokliwa wioska położona w Rudawach Janowickich nad potokiem o nazwie Gruszkówka. Pierwsze wzmianki o niej pochodzą z 1399 roku. W kolejnych wiekach była własnością: miasta Kowary wchodzącego w dobra rodziny Schaffgotschów. Po konfiskacie dobra te zostały własnością rodziny Tscherninów. W latach świetności we wsi działały 2 młyny wodne, warsztaty tkackie, warzono tutaj piwo, działała także szkoła. W latach 1946-1950 urzędowa nazwa wsi brzmiała Niedźwiedziska.

Uczestnicy spotkania w Sudeckiej Chatce, od lewej: Tadeusz Boroń, Janusz Korzeń, Dariusz Bruździak, Andrzej Mateusiak, Witold Szczudłowski. Ostatnim uczestnikiem spotkania był autor zdjęcia Krzysztof Tęcza.

46 lat temu do tej zapomnianej (wtedy) przez Boga i ludzi wsi sprowadził się pan Tadeusz Boroń. Zamieszkał w domu, w którym wcześniej mieszkał Erich Fuchs. Gdy poznał historię tego miejsca oraz otaczającą miejscowość góry, tak jak Fuchs zakochał się w tym uroczym zakątku regionu jeleniogórskiego. Szukając dokumentów opisujących życie przedwojennych mieszkańców dotarł do prac Fuchsa, z których dowiedział się jak wyglądało życie codzienne mieszkańców Gruszkowa, jak się ubierali, jak pracowali, poznał wiele nieistniejących już obiektów. W końcu postanowił przywrócić pamięć o tak wybitnym mieszkańcu Gruszkowa. W porozumieniu z Muzeum Karkonoskim w Jeleniej Górze w celu uczczenia Ericha Fuchsa podjął działania zmierzające do organizacji stosownych uroczystości. Pierwszym działaniem podjętym przez Klub Seniora „Sudecka Chatka” w Gruszkowie było w ramach uczestniczenia w projekcie „Transgraniczny marketing oferty instytucji, kultury, turystyki i opieki zdrowotnej w polsko-saksońskim regionie przygranicznym przez wolontariat” zamiar utworzenia szlaku turystycznego im. Ericha Fuchsa, w 130. rocznicę urodzin artysty. Swoją propozycję uzasadnili tym, iż „... utworzenie szlaku turystycznego im. Ericha Fuchsa miałyby nawiązywać do dziedzictwa kulturowego Kotliny Jeleniogórskiej oraz stanowić ważny element edukacyjny, upowszechniający turystykę kulturową pogranicza Karkonoszy, Gór Izerskich oraz Łużyc”. Swoje propozycje wyrazili poprzez wycieczkę po trasie proponowanego szlaku, a jej opis został umieszczony w publikacji będącej częścią projektu „Aktywni seniorzy! Transgraniczny marketing oferty instytucji, kultury, turystyki, edukacji i opieki zdrowotnej w polsko-saksońskim regionie przygranicznym przez wolontariat”. Projekt ten był współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach programu Współpracy INTERREG Polska-Saksonia 2014-2020. Partnerem wiodącym projektu była Karkonoska Agencja Rozwoju Regionalnego. Wspomniana publikacja została wydana jego nakładem.

Jak widać nie udało się zrealizować pierwotnego terminu przypadającego w dniu urodzin artysty, nie zamyka to jednak drogi do uczczenia tego człowieka. Seniorzy z Gruszkowa są zdeterminowani by doprowadzić sprawę do końca. Dlatego 18 stycznia 2022 roku w Sudeckiej Chatce Tadeusz Boroń zorganizował spotkanie podczas którego omówiono kolejne działania i stworzono harmonogram ich realizacji. Ponieważ w spotkaniu uczestniczył prezes oddziału PTTK „Ziemi Kamiennogórskiej” w Kamiennej Górze kol. Dariusz Bruździak oraz przedstawiciele Oddziału PTTK „Sudety Zachodnie” w Jeleniej Górze kol. Krzysztof Tęcza (prezes) i Andrzej Mateusiak (wiceprezes urzędujący) na ich ręce zostało przekazane pismo od Towarzystwa Karkonoskiego reprezentowanego przez Janusza Korzenia (prezesa) i Witolda Szczudłowskiego (wiceprezesa) z prośbą o wyrażenie zgody na nadanie odcinkowi szlaku żółtego prowadzącemu od schroniska Szwajcarka na Skalnik imienia Ericha Fuchsa.

W planach Klubu Seniora jest, poza nadaniem imienia artysty szlakowi, utworzenie Izby Pamięci poświęconej temu najznamniejszemu mieszkańcowi wsi Gruszków.

Na razie najważniejszym działaniem jest oficjalne nadanie imienia szlaku. Aby to nastąpiło, zgodnie z przepisami, zarządy obu wymienionych oddziałów PTTK muszą podjąć stosowne uchwały. Te z kolei muszą zostać zatwierdzone przez Komisję Turystyki Górskiej Zarządu Głównego PTTK w Krakowie. Dopiero wtedy można przystąpić do kolejnych działań. Ponieważ przeprowadzenie takich działań, mimo przychylności zarządów oddziałów, musi trochę potrwać, na dzień dzisiejszy czynione są przygotowania do kolejnych planowanych działań zmierzających do upamiętnienia Fuchsa. Podjęto decyzję o odnowieniu oznakowania na wspomnianym szlaku. Nastąpi to na wiosnę tego roku. Oczywiście oprócz odnowienia szlaku konieczne będzie wykonanie i ustawienie stosownych tablic informacyjnych, jeśli będzie ku temu możliwość przygotowanie punktów wypoczynkowych. Najważniejszym jednak będzie utworzenie Izby Pamięci, która zostanie zorganizowana w formie plenerowej ekspozycji dzieł artysty zamieszczonych na tablicach informacyjnych ustawionych na terenie Sudeckiej Chatki wraz ze strefą wypoczynku.

Tradycyjny strój mieszkanki Gruszkowa według Ericha Fuchsa.

Trzeba przyznać, że spotkanie w Sudeckiej Chatce posunęło sprawę do przodu i należy się spodziewać, że wszystko zostanie dopięte i zrealizowane w roku obecnym.

Dla ścisłości podam, że proponowany szlak ma długość 9,5 km, aby go przejść należy pokonać ponad 800 metrów przewyższeń, przejście szlaku daje 15 pkt do Górskiej Odznaki Turystycznej, początek szlaku znajduje się przy schronisku Szwajcarka na wysokości 519 metrów n.p.m., koniec na najwyższym szczycie Rudaw Janowickich Skalniku o wysokości 945 metrów n.p.m.

Krzysztof Tęcza